

4. Кича Л.М. Особливості закордонного досвіду мотивації праці [Електронний ресурс] / Л.М. Кича. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/VPDTU_ek_2013_26_10.pdf.
5. Козаченко Г.В. Зарубіжний досвід мотивації праці [Електронний ресурс] / Г.В. Козаченко. – Режим доступу: http://www.elitarium.ru/2014/10/22/zarubezhnyjj_opyt_motivacii_truda.html
6. Масштабне дослідження актуальних тенденцій в управлінні персоналом, прогнози для України та Європи. Результати дослідження work.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.work.ua/news/ukraine/490>

УДК 339.144

*Ванельчук Д.В., студент гр. ЕП-16
(науковий керівник – Запірченко Л.Д., к.е.н., доц.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ТОВАРНими ЗАПАСАМИ

Товарний запас являє собою масу товарів, призначену для подальшого продажу, що знаходяться в сфері обігу в процесі переміщення від виробництва до споживача. Причиною утворення товарних запасів є забезпечення безперервності процесу реалізації товарів та обслуговування покупців. Так невідповідність ритму реалізації та виробництва товарів, сезонність споживання деяких товарів, нерівномірність розміщення районів споживання та виробництва призводять до утворення товарних запасів. Товарні запаси також можуть набувати різних форм: запаси готової продукції на складах підприємства, товари в дорозі, товарні запаси на складах оптової торгівлі та інших збутових посередників, запаси підприємств роздрібної торгівлі [1].

Трансформація товарних запасів в процесі переміщення від виробника до споживача проходить такі етапи: спочатку запаси готової продукції знаходяться на складах підприємств-виробників, потім ці товари транспортуються від виробника до оптової ланки та перебувають на складах оптової торгівлі та інших збутових посередників. Далі запаси готової продукції транспортують від оптової до роздрібної ланки торгівлі та знаходяться безпосередньо на складах підприємств роздрібної торгівлі та в торговельному залі.

Фактори, що визначають обсяг товарних запасів та їх оборотність поділяються на дві групи: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх належить кон'юнктура споживчого ринку, рівномірність та стійкість споживання, ритмічність виробництва окремих товарів, стан конкуренції ринку товарних ресурсів, добросовісність постачальників, стан дисципліни поставок, рівень інфляційних очікувань. До внутрішніх – місцезнаходження торговельного підприємства, обсяг товарообороту, спеціалізація підприємства та структура товарного обороту, організація та частота завозу товарів, площа торговельного залу та форма обслуговування покупців, стан складського господарства, фінансовий стан підприємства, організація комерційної роботи.

Показники стану товарних запасів розрізняють на абсолютні та відносні. До перших належать натуральні (кг, тони, одиниці тощо) та вартісні, що

виражаються у поточних або порівняльних цінах. До других відносять період обертання у днях обороту, швидкість обертання у кількості обороту та рівень товарних запасів у відсотках до обороту.

Приведемо узагальнену класифікацію товарних запасів в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація товарних запасів

Ознака	Види
За призначенням запасів	запаси поточного зберігання
	запаси сезонного зберігання
	запаси попереднього (дострокового) завозу
	запаси цільового призначення
Залежно від місця формування	запаси роздрібної торгівлі
	запаси оптової торгівлі
	запаси товарів у дорозі
Залежно від асортиментної структури запасів	запаси за товарними групами
Залежно від моменту та характеру оцінки	початкові (вхідні) товарні залишки, що характеризують розміри товарних запасів, які фактично склалися на початок певного періоду
	вихідні, які характеризують розміри товарних запасів, що фактично склалися на кінець певного періоду
	середні товарні запаси, які характеризують розміри товарних запасів протягом певного періоду та розраховуються по середній арифметичній чи середній хронологічній
	планові (прогнознi) товарні запаси, які підприємство планує або очікує забезпечити на певну дату
За відношенням до зміни обсягу товарообігу (за чутливістю до зміни товарообігу)	умовно-змінна частина запасів (розмір обумовлюється розміром та динамікою товарообігу)
	умовно-постійна частина запасів (представницький асортиментний набір, що має постійно знаходитися в торговельній мережі підприємства, запаси цільового призначення)
Залежно від регулярності поповнення	запаси товарів регулярного поновлення та витрат
	запаси регулярного поновлення, але сезонного використання
	запаси сезонного формування та регулярного використання
	запаси періодичного поновлення
В залежності від попиту на споживчі товари	запаси, що відповідають параметрам попиту
	запаси, що не відповідають параметрам попиту (неходові товари, залежалі товари, товари, завезені понад норму)
Відповідно до нормативу	запаси у межах нормативу
	понаднормативні запаси
	запаси менше нормативу (призводить до порушення ритму продажу, неотримання належного обсягу товарообігу та прибутку, формування незадоволеного попиту населення)

Планування обсягу товарних запасів проводиться на основі розрахункових нормативів створення запасів поточного зберігання, а також, виходячи з умов та потреб формування інших видів запасів: сезонного зберігання, дострокового завою, цільового призначення.

Розрахунок суми товарних запасів у цілому на підприємстві та в розрізі окремих груп товарів проводиться шляхом множення нормативу запасів товарів поточного зберігання в днях обороту на одноденний обсяг реалізації товарів у плановому періоді плюс сума запасів товарів сезонного зберігання та дострокового завою, плюс сума запасів товарів цільового призначення. Ефективність розробленого плану формування товарних запасів оцінюється за допомогою системи показників ефективності, які були розглянуті вище. При суттєвому зниженні показників ефективності використання товарних запасів у плановому періоді в розрахунки обсягу товарних запасів вносяться потрібні корективи. В окремих випадках план товарних запасів має забезпечувати підвищення обіговості та рентабельності товарних запасів.

Оперативне управління товарними запасами на стадії формування запасів передбачає:

1. Організацію контролю за рівнем товарних запасів.
2. Визначення оптимального рівня товарних запасів та точки замовлення.
3. Вивчення обсягів та причин створення наднормативних запасів.
4. Розробку політики реалізації наднормативних запасів [2].

Отже, оперативне управління товарними запасами передбачає систематичне проведення роботи за спостереженням (моніторингом) стану товарних запасів, підтримку їх оптимального розміру, своєчасне поповнення та підтримку товарних запасів на рівні встановленого нормативу. Метою проведення цієї роботи є забезпечення безперервного та ритмічного продажу товарів, зокрема в умовах зміни споживчого попиту, мінімізації сукупних витрат з формування та зберігання запасів, недопущення втрат товарних та фінансових ресурсів підприємства.

Список використаних джерел

1. Характеристика товарних запасів та основні етапи їх формування: Режим доступу – https://pidruchniki.com/17910211/ekonomika/harakteristika_tovarnih_zapasiv_osnovni_etapi_formuvannya
2. Планування обсягу товарних запасів: Режим доступу – https://pidruchniki.com/15410104/ekonomika/planuvannya_obsyagu_tovarnih_zapasiv_operativne_regulyuvannya_kontrol_utvorenniam_tovarnih_zapa